

Kétféle nyelvű, egyféle emberek

Vegyes házasság... Bizony nem is volt olyan régen, amikor a szülők már a gondolatától is megboronganak: „Jaj, csak a mi gyerekünk ne keveredjen ilyen rettenetes dologba!” Mert hogy a különböző anyanyelvek között kötött házasság már igazi skandalumnak számított. A falu számára vette a fiatal párt — a szülők pedig megtagadták gyermeküket.

A hercegszántói anyakönyvvezető évente harminc-harmincöt párt ad össze. Az esküvők többségében a főszereplők anyanyelve különbözők. Többnyire vegyes házasságok kötődnek.

Vegyes házasság? Lassan el is felejtjük ezt a fogalmat. Néha már magyarázatot kell fűzni a kifejezéshez. Kiváltképp, ha fiatalokról van szó. Márpedig a házasság, azaz a házasság leginkább őket jellemzi. Csak hogy nemigen törődnek azzal, hogy szívük választottjának más az anyanyelve. Megértik egymást.

Hercegszántó kétnyelvű falu. Így hát mi sem természetesebb, mint az, hogy a faluban a hivatalos kiírások ugyancsak kétnyelvűek. És természetesen az is, hogy a boltokban, a vendéglőkben, a vaskereskedésben, az iparcikk üzletben, a termelőszövetkezet irodájában, az áfész központban, no és persze a tanács valamennyi osztályán lehet beszélni horvát-szerbül is — magyarul is.

A falu három és fél ezer lakosának negyven százaléka délszláv. Más a nyelv, mások a hagyományok. Az ország ugyanaz. A szülőfalu — Hercegszántó.

A tanács tagok negyven százaléka délszláv. Az arány éppen olyan, mint amilyennek lennie kell. „Bundáról” szó sincs. Így alakult. Mert így természetes.

És egyébként is... A bajai járási hivatalban úgy gondol-

ják, hogy érdemes megkülönböztetett figyelmet szentelni az itt élő délszlávok politikai-társadalmi aktivitására. A járás központjában úgy vélik, hogy a délszlávok közéleti szereplése számottevőbb a megszokottnál.

Talán azért, mert nemzeti kisebbségről van szó. Talán a fokozott nemzeti öntudatból adódóan. Talán a hagyományok miatt — az elődök örökségeként. Talán másért. Végül is mindegy.

Annyi bizonyos, hogy a történelem során a magyarországi délszlávoknak sokszor kellett külön esatát vívniuk a létükért, jogaikért — önmagukért.

Most a jogok megvannak. Elnek a lehetőséggel.

Persze elkülönülésről semmiképp nem lehet beszélni. A délszlávok vállalkoznak rájuk eső részt a szocialista Magyarország építésében. Ez persze nem volt mindig ilyen egyszerű. Igaz, az 1947-es választásokon a délszláv falvak lakói többnyire a kommunista pártra adták voksukat. A statisztikai jelentésben olvasható, hogy országosan is a legmagasabb arány Garán volt: 99 százalék foglalt állást a baloldal mellett.

De a nehezebb évek, a megpróbáltatások ezután jöttek. És amikor itt volt az idő, a lehetőség, akkor a helyzet normalizálását — harag nélkül, emberi módon — a délszlávok sürgették. Ők voltak, akik eleve elvetették az ötletet a tévesz-újraszervezés idején. 1959-ben, hogy külön délszláv és külön magyar termelőszövetkezet legyen Hercegszántónak.

Az új, a már bukkanók nélküli kor kezdetét 1959-től, a közös tévesz megalakításától számítják.

Ma már ott tartanak, hogy a délszláv óvodába magyar gyerekek is járnak. A szülők örömmel veszik, ha gyermekük már

a kezdet kezdetén két nyelven beszél. Az öregek közül még sokan két nyelven is gondolkodnak. A mondatokat úgy mondják ki, ahogy éppen eszükbe jut. A fiataloknak persze már jobban megy a magyar. És gyengébben a horvát-szerb.

Am ha a nyelvtudás kopik is, a nemzeti hagyományok viszont nemcsak felelevenednek, hanem bővülnek is. Tudniillik a hercegszántói táncsoport vezetője több hónapot töltött Jugoszláviában, hogy az együttes repertoárját eréctti délszláv motívumokkal gazdagíthassa.

A délszláv táncsoportnak egyébként magyar tagjai is vannak, s hogy még nagyobb legyen a keveredés: a délszláv táncsoport nemcsak a hagyományos sokác táncokat ismeri, műsorukban van magyar blokk is.

És ezen természetesen senki sem akad fel.

Milyen is Hercegszántó? Kis falu, amely — leginkább népművészetével — egyre ismeretesebb lesz a országban. Büszkéik, hogy jövőre már minden ház közművesítve lesz, s hogy néhány éven belül hozzákezdhetnek az új művelődési ház építéséhez — ugyanis népművészeti eredményeikért meglehetősen mostoha körülmények között dolgoztak meg. (A néprajzi kiállítás ma egy hajdani istálló épületében található.)

Két évvel ezelőtt a község labdarúgócsapata megnyerte a Szabad Föld Kupát. A sportélethez tartozik még, hogy Hercegszántóról származott el Villányi Zsigmond, az öltusázó és Albert Flórián, akit aligha kell külön bemutatni.

Milyen is Hercegszántó?

Egy a falvak között. Nincs rajta s benne semmi különös. Szerencsére...

Mészáros Sándor

Elkészült a Nagyvársátelepen a ZÖLDÉRT Vállalat burgonya-kombinátja. Az ezervagos tárolóterben feldolgozásra vár az ideai burgonya: négy esomagoló gép két műszakban nyolcszáz mázsa burgonyát tölt húsz kilogrammos esomagokba. (MTI fotó — Bara István)

Kérem a munkakönyvem!

Pest megyében — miként egy idevágó jelentésben olvasom — minden száz ipari foglalkoztatottból negyvenen változtatnak munkahelyet egy esztendő alatt. Még pontosabban: a száztízezer dolgozó közül negyvennégyezren kérik ki a munkakönyvüket. Legnagyobb a mozgás a textiliparban, az öntödékben, a festődékben és a segédmunkások között. Persze alig van olyan üzem, ahol ne okozna gondot a nagymérvű munkásvándorlás, a munkáskéz hiánya.

Miért állnak odébb olykor még a törzsgárdatagok is? Sokféle oka van ennek. Van, akit a jobb kereseti lehetőség ígéréte csábít, mások a kedvezőbb munkakörülmények reményében keresnek új munkahelyet. Nagy szerepet játszik a fluktuációban (a gyakran használt latin szó a munkásvándorlást jelöli) a megromlott munkahelyi légkör, a helytelen vezetés, a jogos vagy vélt sértődöttség, a tanácsatlanság, de a felelőtlenség is. Íme néhány példa a tipikusabb esetek közül:

Nem a pénz miatt

Juhász Mihályné negyvenöt éves betanított munkásnő kerek két évtizedet töltött már el élete második munkahelyén, az egyik vágóhíd töltőüzemében. Eredeti szándéka szerint innét akart nyugdíjba menni, hosszú ideig nem is volt különösebb problémája. Szeptember elseje óta azonban már új munkahelyen dolgozik, a töltőüzemét föl-

cserélte a város másik végében működő műanyag ktsz fröccsöntő műhelyével. Tálcaikat, dobozokat, poharakat présel egy kivénült gépen.

— Higgye el — bizonygatja —, nem a jobb kereseti lehetőség csábított, az igazságtalanság miatt jöttem el. Nyolcan dolgoztunk már évek óta egy jól összeszokott brigádban. Ha kellett, ha úgy kívánta a szezon, az üzem érdeke, vasárnap is zokszó nélkül túlóráztunk. Kilépett valaki a brigádból? Nem estünk kétségbe, helyette is teljesítettük a normát. Közben a megüresedett helyen egymást váltották az utcáról felvett vándormadarak. Gyakorlat és főleg ambíció nélkül, a miénknél magasabb fizetésért. Többször is szóvá tettük ezt a csoportvezetőnél, de intézkedés nem történt. Betelt a pohár. Augusztusban odahelyeztek hozzánk egy elvált, nagyszájú asszonyt, aki kijelentette, hogy ő bizony utál dolgozni, csak addig marad a brigádban, amíg nem talál valami tűrhetőbb helyet, vagy föl nem csíp egy férjnek való pasast, aki eltartja. Nekem, húszesztendei munkaviszony mellett, tizenhárom forint volt az órabérem, ezt a nő tízenegyet forintos kezdő fizetéssel vették fel. Nagyon bántott a hátrányos megkülönböztetés, nem is haboztam sokáig. Egyik ismerősöm szölt, nem volna-e kedvem „új életet” kezdeni? Kikértem a munkakönyvemet, otthagytam a vágóhídat. A ktsz-ben csak egy műszakban kell dolgozni, tisztább

és még kényelmesebb is a munka. Anyagilag sem jártam rosszabbul: tízenegyet forint az órabérem...

Ha a darusnak szabad...

Amikor a főváros környéki nagyközségben a hatvanas évek elején gépüzemet szervezett az egyik pesti vállalat, majdcsaknem protekcióval lehetett ott állást kapni. Ma viszont fordított a helyzet: a terebélyes gyárteleppé duzzadt részleg „lasszóval” sem tud szakembert szerezni. Rádadásul egymás után mondanak fel a törzstagok. K. István villanyszerelő a napokban vette ki a munkakönyvét. Miért?

— Utálom a tehetetlenséget, a kivételést. Velem — mondja ingerülten a harminc év körüli fiatalember — ne szórakozzunk, belőlem nem lehet baletot csinálni. Hogy megértse, miért vagyok még most is főlháborodva, elmesélek egy nálunk megtörtént esetet. Hosszú ideig nem volt darukezelőnk, de nagy nehezen szerzett a főnök egy, a szomszéd községből Kőbányára bejáró embert. Igen ám, de a darus kikötötte: csak úgy lép be hozzánk, ha a daruskocsival járhat haza, mert bizony ő utálja az autóbuzst. Kezdetben nem is volt baj, de egyszer csak halljuk a fülest, hogy a leleményes koma a cég darujával maszekol, munka után építkezéseken vállalt munkát. Amikor meg később már egy-két napra is „otthon” maradt, a vezetőségnek is

szemet szűrt az ügy. Rajta is kapták a svindlin, betegállománya alatt födémet rakott föl az egyik kőművesnek. Fegyelmi lett a dologból, vagyis csak lett volna. Mert a darus visszahozta a gépkocsit és kikérte a munkakönyvét. Valósággal könyörögtek neki, vonja vissza a felmondást, eltekintenek a felelősségre vonástól. Én egyetlen napot maradtam otthon igazolatlanul, megbüntettek, lecsökkentették a nyereségrészesedésemet. Majd ráborítottam az asztalt a munkavezetőre, otthagytam a vállalatot. A maszek kapva kapott értem, most nála, az egyik kisiparosnál dolgozom...

Ahol nemet mondanak

— Szorult helyzetben vagyunk — panaszozza az építőanyag-ipari vállalat főmérnöke. — Ha még néhány munkás itthagynak bennünket, lehúzzhatjuk a rolót. Nagyon nehéz fegyelmet tartani, de éppen a munkamorál érdekében nem engedünk a zsaroló próbálkozásoknak. Mire gondolok? Ami legutóbb is történt. Berohan az irodába az egyik fűtő és azt mondja:

— Adjon gyorsan tíz mázsa meszet!

— Magának kell? — kérdelem tőle.

— Nem. A nászomnak, villát épít Szentendrén.

— Tudja jól, hogy ilyesmire nincs lehetőség.

— Akkor kérem a munkakönyvemet, nem maradok itt tovább!

— Rendben van — válaszoltam —, számoljon le, azonnal megkapja.

Visszament a kemence mellé, és műszak után megkért, felejtsem el a dolgot. Én állítom, ha más vállalatoknál is betartánák a rendet, nem fogadnák szinte diadalkapuvál, magasabb órabérral az első hozzájuk betévedő vándormadarat, akkor sokkal kisebb lenne a fluktuáció.

Vácut, a Kötöttárugyárban is öt és fél, hateraz forintot költenek minden egyes textilipari munkás kiképzésére, betanítására, amíg normában dolgozhat és eléri a száz százalékot. V. Ilona tanulópenze is ennyibe kerül az államnak, sőt — ha az előző öt munkahelyét is számításba vesszük... De nem érdemes rá szót vesztegetni.

Eigner László huszonhárom esztendő anyagmozgató, mint mondja, már beleunt az állandó jövés-menésbe. Igaz, október elején kérte ki a könyvét a huszonkilencedik munkahelyéről, attól a „ramaty” vállalatól, hogy szavai szerint idézzünk. — Döntöttem — jelenti ki határozottan —, a DCM-be megyek, közben megszerzem a jogsit, aztán kiszúrok egy cementszállító nyergest, azon jó dohányt lehet keresni.

A gyárkapukban öles táblák hirdetik a munkásfelvételt, az újságok oldalszáma kínálják az álláslehetőségeket. Kevés a munkáskéz — a kívánatosnál nagyobb mértékben vándorol a munkaerő.

Sulyán Pál